DOI: 10.37520/amnpsc.2021.007

ACTA MUSEI NATIONALIS PRAGAE
Historia litterarum | roč. 66 | 2021 | čís. 1–2 | s. 87–92

NÁRODNÍ MUZEUM

MISCELLANEA

OSSOLINEUM – LITERÁRNÍ POKLAD POLSKÉHO NÁRODA A JEHO ČESKÁ STOPA*

Adam Jaško (Praha)

Úvod

Ossolineum – Zakład Narodowy imienia Ossolińskich (Národní instituce jm. Ossolinských) je nadace sídlící v bývalém vratislavském klášteře Rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou a později gymnáziu sv. Matěje. Jejími úkoly jsou udržování, rozšiřování a zpřístupňování sbírek Knihovny Ossolineum, dále vědecká a vydavatelská činnost.[1] Byla založena v roce 1817 ve Lvově a podle svého zakladatele hraběte Józefa Maxmiliána Ossolinského měla sloužit polskému národu, aby mu připomínala jeho dávnou velikost. J. M. Ossolinský zahájil *„budování instituce, která měla pomoci národu uvrženému do područí v zachování jeho vlastní identity a vštípit mu touhu po nezávislosti. Již několik let po záboru vznesl myšlenku vzniku národní knihovnicko-muzejní instituce, která by následujícím pokolením Poláků připomínala, kdo byli, ještě než byli zbaveni vlastního státu"*.[2] Měla plnit nejen kulturní, vědeckou, ale i společenskou a politickou roli v životě polského národa, jehož vlastní území bylo rozděleno mezi tři mocnosti.

Knihovna Ossolinea ve Vratislavi vlastní obsáhlou sbírku starých tisků, prvotisků, cimélií a navíc má ve fondech rukopisy děl řady nejvýznamnějších polských spisovatelů a básníků (Mickiewicz, Słowacki, Sienkiewicz, Reymont, Żeromski aj.). Pro bohatost svých sbírek se řadí k nejdůležitějším kulturním institucím v Polsku. Nedílnou součástí knihovních fondů je i tzv. „česká stopa" – staré tisky vytištěné v českém jazyce a/nebo české provenience. Není bez zajímavosti, že k rozšíření fondů o bohemika přispělo i tehdejší České museum sídlící v Praze, nynější Národní muzeum. Tato informace byla získána při osobním provádění provenienčního průzkumu, který probíhal v letech 2018 a 2019. Část tisků, které tehdejší bibliotékář Václav Hanka prodal, byla nalezena a provenienční znaky byly při průzkumu nafoceny. O historii knihovny, fondu českých tisků a cestě, jakou se do fondu Ossolinea dostaly, pojednává tento článek.

Poznámky ke zdrojům a pramenům

V Knihovně Národního muzea se nedochovalo žádné povědomí o prodeji duplikátů starých tisků Ossolineu, který proběhl v době, kdy v tehdy Českém museu pracoval bibliotékář Václav Hanka. Určitou indicii nabízí J. Vrchotka ve své publikaci *Dějiny Knihovny Národního muzea v Praze*, kde v kapitole o získávání výměnou píše, že *„již v roce 1823 vyjednával Václav Hanka v této záležitosti s ředitelem polského Institutu Ossolińských ve Lvově K. Slotwinskim…"*, dále v poznámce pod čarou však dodává, že *„není ale doloženo, zda k výměně došlo"*.[3] Autor tohoto článku se domnívá, že Vrchotka ve své době k jinému závěru dojít nemohl. Archiv Ossolinea je uložen ve Lvově a v šedesátých letech byl špatně dostupný. V pozůstalosti po Václavu Hankovi, která je rozdělena mezi Památník Národního písemnictví a Archiv Národního muzea, není korespondence s tehdejším ředitelem Ossolinea Słotwińským nikde zachycena. Výjimku tvoří pouze kvitance o přijetí titulu *Czasopismo naukowe* do fondu Českého musea. Rozsah Vrchotkovy publikace se navíc primárně zaměřuje na získávání dokumentů pro vlastní knihovnu a prodej starých tisků pro Ossolineum do ní tudíž tematicky nepatří.

V Ossolineu však povědomí o nákupu přetrvalo do dneška a až digitalizace celého archivu Institutu Ossolinských včetně korespondence tehdejšího ředitele Słotwińského

* Text je jedním z výstupů projektu *Virtuální rekonstrukce rozptýlených provenienčně bohemikálních knižních celků v tuzemských i zahraničních knihovnách* (č. DG18P02OVV009) financovaného Ministerstvem kultury ČR v rámci Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity (NAKI II).

[1] Ustawa o fundacji. *Ossolineum – Zakład Narodowy imienia Ossolińskich*, 2017. Dostupné online z: *https://ossolineum.pl/index.php/aktualnosci/historia-znio/ustawa-o-fundacji-zaklad-narodowy-im-ossolinskich-dz-u-1995-nr-23-poz-121-oraz-jej-nowelizacje/* [Cit. 10. 1. 2021].

[2] Kalendarium ossolińske, 2017. Dostupné online z: *https://ossolineum.pl/index.php/aktualnosci/historia-znio/kalendarium-ossolinskie-okres-1951-1995-r/lata-1817-1953/* [Cit. 10. 1. 2021].

[3] VRCHOTKA 1967, s. 70.

© 2021 Adam Jaško, published by the National Museum. This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 License.

s Hankou, dodnes uloženého ve Lvově, vynesla na světlo dokumenty, ke kterým se Vrchotka v době psaní své publikace nedostal. Tyto dokumenty jsou dnes veřejně dostupné na internetu a objasňují to nejdůležitější pro pochopení okolností nákupu. Stejně tak přináší odpověď na Vrchotkovu poznámku pod čarou a vysvětlují její důvody.

Myšlenky na založení a dobový kontext

Otcem myšlenky založení Institutu Narodowego byl hrabě Józef Maxmilian Ossoliński. Tomuto učenci, básníkovi, literárnímu historikovi, překladateli, lexikografovi, ale i politicky činnému šlechtici velmi záleželo na uchování kulturního a historického povědomí polského národa.

Pro Poláky se jednalo o politicky i národnostně velmi obtížné období. Oproti českým zemím, kde tou dobou již naplno probíhalo národní obrození a uvědomění, počala na území bývalého polského království polská kultura uvadat. Národ byl územně rozčleněn mezi Prusko, Rusko a Rakousko-Uhersko, které si bývalé území polského království zabraly při trojím dělení Polska. To bylo stvrzeno v roce 1795, kdy Rusko a Rakousko podepsaly smlouvu o třetím rozdělení Polska. O něco později se k nim připojilo i Prusko. Smlouva zakotvovala územní zisky všech velmocí a stvrzovala definitivní rozdělení země. V témže roce abdikoval i poslední polský král Stanislav II. August, který následně na pozvání carevny Kateřiny přesídlil do Petrohradu, kde posléze i zemřel.[4]

Hrabě Ossoliński a jeho majetek se ocitli na území rakouského záboru. Proto v roce 1804 přišel s myšlenkou založit zde kulturní instituci, která by udržovala povědomí o polské kultuře i v zabraných zemích. Zámostí (Zamość), které se mělo jako první stát sídlem nového institutu, bylo od roku 1809 přičleněno ke Království polskému (tzv. Kongresovka) a bylo až do první světové války zcela závislé na ruské říši s výjimkou epizodní existence Varšavského knížectví za napoleonských válek. Proto byla myšlenka umístit novou instituci do Zámostí opuštěna.

Druhým místem, které bylo pro založení instituce zamýšleno, byl Tarnov, avšak z toho také sešlo. V roce 1817 obnovil císař František I. ve Lvově univerzitu, jejíž součástí byla i katedra polského jazyka a literatury a pro plnohodnotné studium byla potřeba knihovna.[5] Umístění nové kulturní instituce do bohatého Lvova tak bylo jen logickým a vítaným krokem.[6]

Vznik instituce, historie a fondy

V roce 1817 tak nejprve ve Vídni vzniká Nadace Ossolinských, založená Józefem Maxmiliánem Ossolinským, který zde pobýval.[7] K financování provozu instituce byly hrabětem Ossolinským zvlášť vyčleněny příjmy z vybraných majetků a statků. Pro umístění sbírek a fondů ve Lvově byla získána budova bývalého kostela a kláštera karmelitánek a započalo se s nutnými stavebními pracemi. V roce 1823 podepisuje hrabě Ossoliński smlouvu s knížetem Henrykem Lubomirským, která měla dát stabilní základ financování provozu celé instituce. Sbírky Lubomirských se skládaly z cenných obrazů starých mistrů, miniatur, soch, mincí, zbraní a dalších, a proto pro ně bylo v rámci Ossolinea založeno vlastní *Muzeum XX Lubomirských*.

V roce 1827 začala budova svému účelu sloužit, avšak zakladatel hrabě Ossoliński se toho již nedožil – umírá totiž 17. března 1826 ve Vídni. Jeho knihovna byla převezena do Lvova, kde se stala základem knižního fondu celé instituce. Jedná se o největší sbírku a současně i největší akvizici starých tisků v dějinách Ossolinea. Celkem se jednalo o 26 182 tisků, 708 rukopisů a další, z čehož necelých 20 000 kusů tvořily tisky z 16. století,[8] které pocházely z rodové knihovny Ossolinských. V roce 1829 vzniká jako součást nadace i nakladatelství.

Dalším velkým donátorem knihovny byl sám kníže Lubomirský, který se stal jejím prvním literárním kurátorem a věnoval jí řadu děl. Jednalo se nejen o tituly z vlastní rodové knihovny, ale i o svazky zakoupené na zahraničních cestách. Fondy knihovny dále rozšiřovaly především dary haličské šlechty, zemanstva a inteligence, převážně se jednalo o tisky z 15. a 16. století. Namátkou jmenujme například nákup knihovny Brodzkiego, jehož součástí je i první latinský překlad Koránu či Melantrichova bible vydaná v Praze r. 1577. Nezanedbatelný je též odkup tisků po jezuitech ze zrušených jezuitských klášterů v Haliči, které mají i vlastní provenienční znak.[9]

Akvizici starých tisků či chod knihovny nijak výrazně nenarušila ani první světová válka. Z obavy před ztrátami v důsledku vojenských operací se do Ossolinea dostala část sbírek knihovny karmelitánského kláštera. Protože bylo Ossolineum chápáno jako místo, kde lze bezpečně ukrýt cenné knihovny, byla v roce 1917 zveřejněna v Gazetě Lwowské výzva k předání nebo darování vzácných knihoven, aby nedošlo k jejich dalším ztrátám.[10] Do instituce se tak dostalo několik soukromých knihoven, např. klášterní knihovna karmelitánů v Susidovici (dnes na Ukrajině). I po skončení světové války a podepsání míru v polsko-ruské válce v r. 1920 předávali někteří dárci své soukromé knihovny do Ossolinea pamětlivi předcházejících válečných škod.

V meziválečném období získávání starých tisků spíše stagnovalo. Ossolineum obdrželo několik menších darů,

[4] ŘEZNÍK 2020, s. 205.
[5] Kalendarium ossolińske 2017. Dostupné online z: *https://ossolineum.pl/index.php/aktualnosci/historia-znio/kalendarium-ossolinskie-okres-1951-1995-r/lata-1817-1953/* [Cit. 10. 1. 2021].
[6] REDZIK 2017, s. 44.
[7] FRIEDL, JUREK, ŘEZNÍK, WIHODA 2017, s. 373.
[8] Kalendarium ossolińske 2017. Dostupné online z: *https://ossolineum.pl/index.php/aktualnosci/historia-znio/kalendarium-ossolinskie-okres-1951-1995-r/lata-1817-1953/* [Cit. 10. 1. 2021].
[9] SIDOROWICZ-MULAK 2017, s. 15.
[10] W pilnej sprawie. *Gazeta Lwowska*, 1917, č. 135, s. 5. Dostupné online z: *https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/37241/edition/31612/content* [Cit. 10. 1. 2021].

na vlastní nákupy však nezbývalo příliš finančních prostředků. Roku 1926 byla knihovna reorganizována a nově vzniklé Katalogizační oddělení dostalo za úkol nově zpracovat staré tisky z 15. a 16. století. Ty byly poté přeneseny do zvláštní místnosti a bylo založeno zvláštní Oddělení starých tisků z 15. a 16. století. Do ledna 1939 bylo takto zaevidováno přibližně 5000 tisků.[11]

Zásadní a bolestnou proměnu pro Ossolineum přinesla druhá světová válka, změna polských hranic a navazující události. Po okupaci Lvova vojsky Rudé armády v roce 1940 bylo Ossolineum přetvořeno na pobočku Knihovny sovětské Akademie věd SSSR a do jeho prostor začaly být sváženy další knihovny, které se dočkaly podobného osudu. Poté, co v září 1941 přešel Lvov do německých rukou, se většina soukromých knižních celků vrátila původním majitelům. V Ossolineu zůstaly pouze staré tisky z Knihovny Baworowských a další staré tisky polské provenience. Z nich bylo založeno tzv. II. Abteilung Staatsbibliothek Lemberg (II. Oddělení Státní knihovny Lvov).

Jakmile se ke Lvovu v roce 1943 opět přiblížila válečná fronta, nařídila německá správa provést výběr a v roce 1944 evakuaci vzácných cimélií z II. Oddělení státní knihovny. Takto bylo připraveno 1233 cimélií a vzácných tisků z 15.–18. století. Vlakový transport těchto knih však do cíle nedojel a byl ukryt v památkově chráněné stáji v Zagrodně poblíž města Złotoryja.[12]

Roku 1944 bylo Ossolineum opět přičleněno k Sovětské akademii věd SSSR. V důsledku posunu státní hranice Polska z východu na západ do dnešní podoby se Lvov ocitl na území tehdejšího Sovětského svazu a polská správa nad knihovnou ztratila kontrolu. Sovětské úřady se posléze rozhodly, že část knihovních fondů „darují“ polskému národu. Ačkoliv o množství svazků, které měly „dar“ polskému národu tvořit, rozhodovaly především úřady Ukrajinské SSR, seznam měli připravit pracovníci knihovny, kteří v ní zažili dva přechody fronty. Pro ně muselo být rozdělení fondů bolestným zážitkem.

Fond se měl rozdělit na polonika a nepolonika, přičemž za polonika nebyly považovány tisky, které vyšly na územích, jež byla Polsku po druhé světové válce odňata (polsky nazývaná Kresy), a nesměly tam být ani vytištěny. Tisky s dedikacemi v polštině, polskými exlibris či provenienčními znaky, soukromé knihovny vzdělanců byly nakonec většinou převezeny do Vratislavi. Jde o většinu tisků z 16. století z historické knihovny, kterou tvořilo jen necelých 42 000 starých tisků. Dalších 1500 tisků se podařilo nalézt a zachránit ze stáje v Zagrodně. Nadto se v Jagellonské knihovně v Krakově roku 1949 objevilo 26 skříní starých tisků. Nechal je sem potají vyvézt tehdejší ředitel Ossolinea Gębarowicz. Součástí tohoto nálezu byla kolekce rukopisů děl zásadního významu pro polskou kulturu. Šlo o rukopisy dnes nejslavnějších polských autorů, jako byli Sienkiewicz, Mickiewicz, Słowacki či Reymont. Tímto způsobem se podařilo zachránit např. rukopis románu Pan Tadeusz.[13]

Spolu se starými tisky se podařilo do Polska přivézt i část fondů z 19. a 20. století, avšak ve Lvově zůstal veškerý fond periodik. Celkem tak bylo nově zřízenému Ossolineu navráceno 217 450 svazků, z toho 7068 rukopisů a 41 505 starých tisků. Jedná se přibližně o 30 % fondů, jež vlastnilo před válkou.[14]

V budově knihovny v bývalém klášteře Rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou a posléze gymnáziu sv. Matěje bylo roku 1948 otevřeno Oddělení starých tisků a zahájeny práce na novém roztřídění fondu. Zvlášť byly vyčleněny prvotisky, tisky z 16. století a tisky od 17. do 19. století. Byly seřazeny chronologicky a v rámci jednoho ročníku abecedně. Dřívější signatury a provenienční znaky přitom nebyly brány v potaz.

V tehdy nově ukrajinském Lvově zůstala pořád větší část původního fondu. Z nich a dalších knihoven byla vytvořena jediná pobočka Knihovny akademie věd SSSR a dnes nese název Národní ukrajinská vědecká knihovna Vasyla Stefanyka. Zahrnovala přibližně 28 500 inventarizovaných svazků a přibližně 30 000 neinventarizovaných tisků z 15. až 18. století z historických sbírek.[15]

Násilné rozdělení knihovny je podle katalogů nově přidělených signatur patrné dodnes. Ossolineum však s dnešní Národní ukrajinskou vědeckou knihovnou spolupracuje na zpracování a digitalizaci nejcennějších součástí fondů z obou knihoven.

Česká stopa

Nedílnou součástí fondů Ossolinea jsou i tisky české provenience, které tvoří na území Polska jednu z nejobsáhlejších sbírek českých tisků. Hrabě Ossolinský trval na rozšiřování sbírky knih v polštině, ale i v jiných slovanských jazycích, protože jeho soukromá knihovna, která se stala zakládajícím fondem knihovny, již české tisky obsahovala. Tzv. „česká stopa“ tak byla ve fondech Ossolinea přítomna již od svého počátku.

Nákup v r. 1833 tudíž nebyl první akvizicí knih jazykově českých. Sidorowicz-Mulak doslova píše, že *„získání těchto děl značně přispělo k rozšíření sbírky českých tisků ve fondu knihovny“*.[16] Nově zřízené Ossolineum dle Vrchotky navázalo již v roce 1823 kontakt s Českým museem.[17] Máme k dispozici doklad, že nejpozději v roce 1832 si obě instituce vzájemně vyměňovaly své vydávané časopisy. Dokládá

[11] SIDOROWICZ-MULAK 2017, s. 41.
[12] Tamtéž, s. 42.
[13] Mieczysław Gębarowicz. Strażnik polskich skarbów Ossolineum we Lwowie 2018. Dostupné online: *https://wyborcza.pl/AkcjeSpecjalne/7,155762,23144917,mieczyslaw-gebarowicz-straznik-polskich-skarbow-ossolineum.html?disableRedirects=true* [Cit. 10. 1. 2021].
[14] Kalendarium ossolińske 2017. Dostupné online z: *https://ossolineum.pl/index.php/aktualnosci/historia-znio/kalendarium-ossolinskie-okres-1951-1995-r/lata-1817-1953/* [Cit. 10. 1. 2021].
[15] SIDOROWICZ-MULAK 2017, s. 43.
[16] Tamtéž, s. 25.
[17] VRCHOTKA 1967, s. 70.

to článek o zasílání titulu *Czasopismo naukowe ze Lwowa* podepsaný Václavem Hankou.[18] Dosvědčuje to též řada vystavených potvrzení o přijetí *Czasopisma naukowého*, která jsou uchována v Archivu Národního muzea.[19]

Kromě toho se obě instituce snažily o obohacení svých sbírek vzájemnou výměnou. V archivu Ossolinea je dochován Hankův dopis datovaný k 5. dubnu 1833, se kterým do Lvova odeslal seznam duplikátů z muzejní knihovny, jež nabízí ke vzájemné výměně. Jednalo se o tisky vydané v období od 15. století až po tehdejší současnost. Václav Hanka v dopise dodává, že nabízené ceny jsou nízké a raději by provedl vzájemnou výměnu českých za polské tisky.[20] Avšak jeho protějšek ředitel Słotwiński to odmítl, se slovy *„velmi litujeme, že kvůli ještě nedokončené budově nejsou zdejší knihy umístěny tak, jak náleží, a duplikáty nejsou odděleny, pročež je udělit nemůžeme“*.[21]

Popis nákupu

Ze vzájemné výměny tehdy sešlo. Avšak ještě téhož roku 10. srpna je datován Słotwińského dopis, se kterým zasílá seznam vybraných titulů, které měl zájem pro Ossolineum zakoupit.[22] Jednalo se o 128 titulů a celkem 142 tisků z 16. až 18. století v celkové ceně 76 zlatých a 21 krejcarů. Stanovená cena se pohybovala od několika krejcarů až po deset zlatých. Například dle přiloženého seznamu *Kroniku trojánskou* vydanou v Praze Hanka ocenil na 8 zlatých.

Na seznamu jsou dva tisky z 15. století, 35 tisků z 16. století, 23 tisků ze 17. století, 29 tisků z 18. století a 16 nejnovějších ze století devatenáctého. K tehdy nejstarším prodaným tiskům patří již výše zmiňovaná *Kronika trojánská* (patrně druhé vydání, z roku 1488). Největší množství zakoupených tisků pochází z 16. století. Řadí se k nim např. překlad Münsterovy *Kosmografie* z latiny, kterou vydal Jan Kosořský z Kosoře v roce 1554, či český překlad z němčiny Mattioliho *Herbáře* vydaný roku 1596, který pořídil Adam Huber z Riesenpachu.

Určitou vyhraněnou skupinu tvořily tisky vydané u Daniela Adama z Veleslavína. Z nich se ve sbírkách Ossolinea objevuje, krom již výše zmíněného Mattioliho *Herbáře*, též *Kalendář historický* – první z roku 1577, podruhé datovaný k roku 1590, dále *Kronika světa* vydaná roku 1584 a Fabriho *Dictionarium linguae latinae* z roku 1579.

Pro nákup si Słotwiński vybral tematické okruhy, jakými byly jazykověda, historie, teologie a politika. V seznamu se objevují tituly pojednávající jednak o literatuře a jednak o starší gramatice jazyka českého – např. *Czechořečnost,*

Obr. 1. Kalendář historický.

grammatica linguae bohemicae od Václava Rosy z roku 1672, novější *Gramatyka česká* od J. Schmita z roku 1816 či *Ausführliches Lehrgebäude d. böhmischen Sprache* z roku 1809. Část tisků se týkala i polského jazyka a zlomek jazyků jihoslovanských (*Kroatische Sprachlehre* od Franze Korniga z r. 1795).

Jako zajímavost uvádíme tisk (signatura XVII 3398), který má na předeští uvedenou poznámku majitele, že „tuto knížku mi věnoval Amos Commenius“ a vročení o darování 1647. Jedná se o německý překlad do češtiny titulu s názvem *Kirchenordnung*, pojednávajícího o církevním uspořádání Jednoty bratrské. Tisk vyšel v roce 1633 v Lešně již v době Komenského emigrace v Polsku.

---

[18] Literární zprávy: Časopis naukový Lwowský. *Časopis Českého museum*, 1832, č. 1, s. 106. Dostupné online z: *https://kramerius.nm.cz/uuid/uuid:8cec49f0-72e0-11de-a38d-000d606f5dc6* [Cit. 10. 1. 2021].

[19] ANM, Akta Václava Hanky 1818–1855, karton 3, inv. č. 7, z 12. ledna 1833.

[20] Doslova polsky napsal: *„Lecz nam milsze będzie polskie ksiązki za to nabyć i dla tego właściwie Szanownemu Zakładu narodowemu katalog tu mamy cześć przysłać.“* – avšak bude nám milejší za to polské knihy nabýt, a proto právě ctěnému Ústavu národnímu máme tu čest zaslat katalog [překlad AJ].
LNNBU, Oddział rękopisów, fond 54, dział I Akta protokołowane, tom 1, ff. 454, sken č. 717. Dostupné online z: *http://bazy.oss.wroc.pl/kzc/pobpdf.php?fond_54_d_1/A_a_nr_16_t_1.pdf* [Cit. 10. 1. 2021].

[21] Tamtéž, ff. 471, sken č. 747.

[22] LNNBU Oddział rękopisów, fond 54, dział I Akta protokołowane, tom 2, ff. 126, sken č. 197. Dostupné online z: *http://bazy.oss.wroc.pl/kzc/pobpdf.php?fond_54_d_1/A_a_nr_16_t_2.pdf* [Cit. 10. 1. 2021].

Závěr

Článek pojednal o knihovně Institutu Ossolinských, která vlastní jednu z největších sbírek českých starých tisků na území Polska. V první části popisuje historii knihovny od jejího založení až po nejvýraznější a do dnešní doby nejzásadnější období za druhé světové války a události následující po ní. Tehdy byl fond budovaný více než 110 let násilně rozdělen. Lvov coby město, které několik staletí obýval polský živel a kde byl Institut založen, se stal po druhé světové válce součástí Sovětského svazu. Ten se jako výraz dobré vůle vůči polskému národu rozhodl část knihovního fondu darovat. Ossolineum se po válce přestěhovalo do Vratislavi, kde sídlí podnes. V klášteře sv. Matěje v ulici Szewské jsou dodnes uloženy cenné fondy starých tisků a dalších fondů, jež tvoří přibližně třetinu z původního bohatství. Zbylé dvě třetiny jsou dodnes uloženy v Národní ukrajinské vědecké knihovně Vasyla Stefanyka ve Lvově.

Podrobně jsou popsány okolnosti nákupu. Hanka nejprve zamýšlel staré tisky vyměnit za polské, což tehdejší ředitel Ossolinea odmítl. Jako důvod uvedl, že nemá duplikáty vytříděny a nemůže je identifikovat. Nakolik v tom hrály roli i důvody vlastenecké, kdy se nechtěl polských tisků zbavovat a chtěl je přednostně nabídnout polskému čtenáři, zůstává diskutabilní. Pro nás je dnes však přesto pozoruhodné, že se podařilo okolnosti nákupu zjistit a doplnit tak mezeru v poznání, jež o Hankových kontaktech se zahraničím máme. K prozkoumání jeho korespondence s Ossolineem lze využít digitalizovaný archiv, který je volně dostupný na internetu.

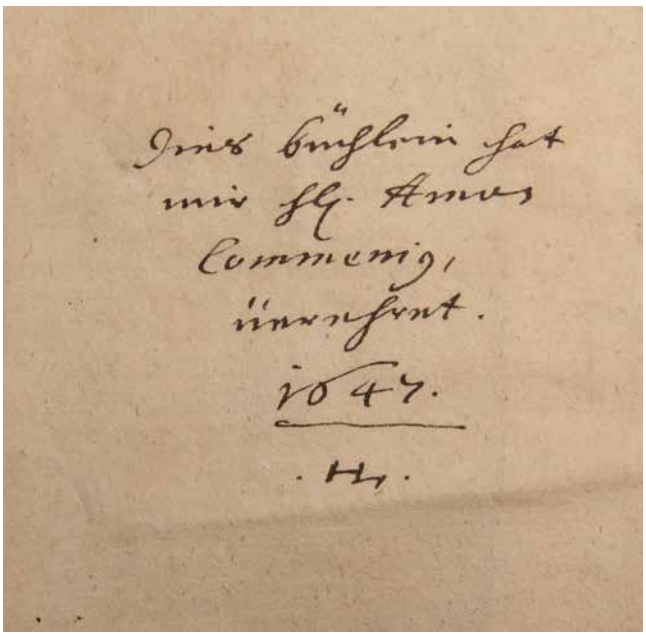

Obr. 2. Přípisek o věnování publikace Janem Amosem Komenským.

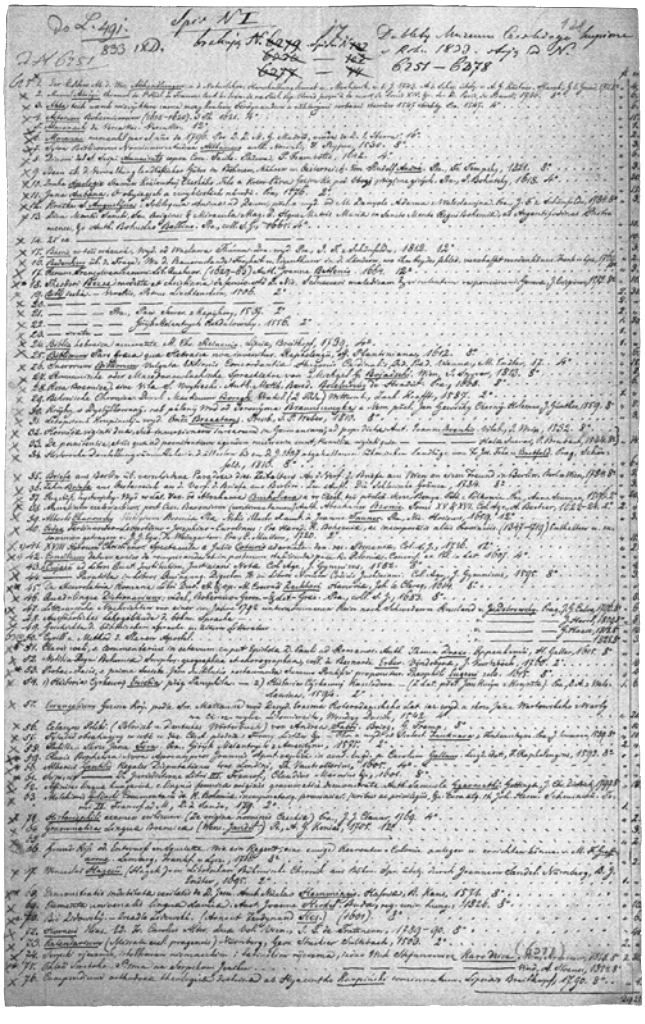

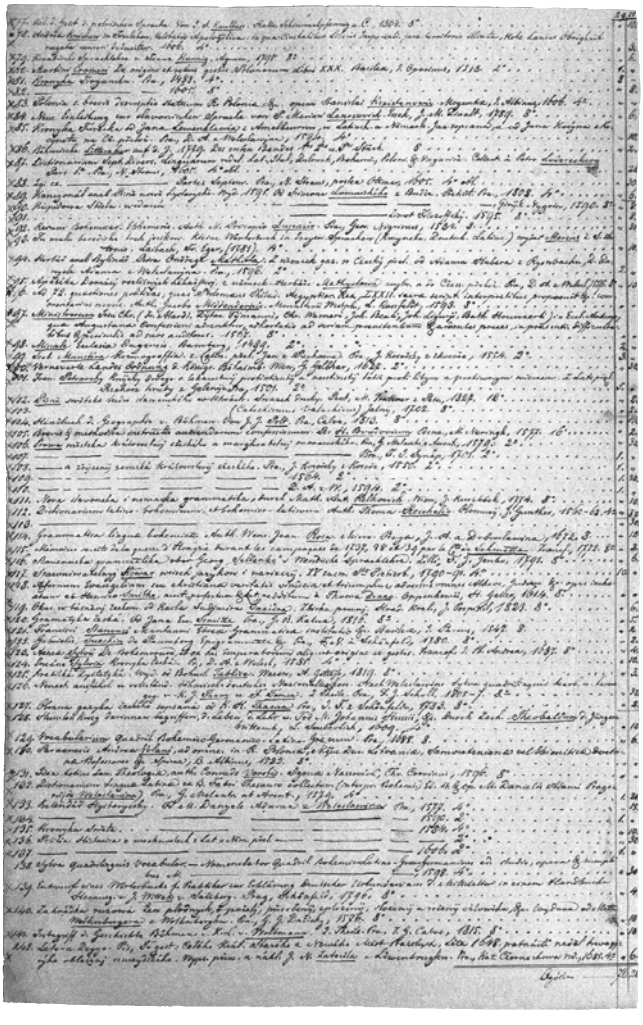

Obr. 3a – 3b. Seznam svazků prodávaných Českým museem knihovně Ossolineum.

Digitalizace tohoto archivu navíc vynesla na světlo pozoruhodný dokument, jímž je Seznam duplikátů Knihovny Národního muzea (polsky nazvaný *Katalog dubletów Biblioteki Muzeum narodowego Czeskiego w Pradze*), který Hanka zaslal Słotwińskému. Jde o obsáhlý dokument, který představuje duplikáty, jimiž tehdejší České museum disponovalo. V seznamu jsou krom názvů titulů a jejich autorů uvedeny i velikost a tehdejší cena. Rozbor tohoto seznamu je však mimo možnosti tohoto článku a zůstává dalším zajímavým tématem, které čeká na své zpracování.

Archivní materiály:

Archiv Národního muzea (ANM), Akta Václava Hanky 1818–1855, karton 3, inv. č. 7, z 12. ledna 1833, Potvrzení o přijetí titulu Czasopismo Naukowe 1832 Heft 2.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy, Oddział rękopisów, fond 54, dział I Akta protokołowane (zarejestrowane), tom 1, ff. 454, sken č. 717, Dopis ředitelství Zakładu narodowego imienia Ossolińskich. Dostupné z: *http://bazy.oss.wroc.pl/kzc/pobpdf.php?fond_54_d_1/A_a_nr_16_t_1.pdf*

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy, Oddział rękopisów, fond 54, dział I Akta protokołowane (zarejestrowane), tom 1, ff. [455], sken č. 719, Katalog dubletów Biblioteki Muzeum narodowego Czeskiego w Pradze. Dostupné z: *http://bazy.oss.wroc.pl/kzc/pobpdf.php?fond_54_d_1/A_a_nr_16_t_1.pdf*

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy, Oddział rękopisów, fond 54, dział I Akta protokołowane (zarejestrowane), tom 2, ff. 126, sken č. 197, Odpověď na Hankův dopis ze dne 10. srpna 1833 a seznam svazků objednaných z Českého museum. Dostupné z: *http://bazy.oss.wroc.pl/kzc/pobpdf.php?fond_54_d_1/A_a_nr_16_t_2.pdf*

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy, Oddział rękopisów, fond 54, dział I Akta protokołowane (zarejestrowane), tom 1, k. 545, sken č. 865, Zpráva pro literárního kurátora z 6. června 1833. Dostupné z: *http://bazy.oss.wroc.pl/kzc/pobpdf.php?fond_54_d_1/A_a_nr_16_t_1.pdf*

Literatura:

SIDOROWICZ-MULAK 2017: SIDOROWICZ-MULAK, Dorota (ed.). *Katalog druków XVI wieku z historycznej kolekcji Ossolineum*. Wrocław: Wydawnictwo Ossolineum, 2017.

VRCHOTKA 1967: VRCHOTKA, Jaroslav. *Dějiny Knihovny Národního muzea v Praze: 1818–1892*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967. Edice Národního muzea v Praze.

FRIEDL – JUREK – ŘEZNÍK – WIHODA 2017: FRIEDL, Jiří – JUREK, Tomasz – ŘEZNÍK, Miloš – WIHODA, Martin. *Dějiny Polska.* Praha: NLN, 2017.

ŘEZNÍK 2010: ŘEZNÍK, Miloš. *Dějiny Polska v datech.* Praha: Libri, 2010.

Elektronické zdroje:

Kalendarium ossolińske: Lata 1817–1953. *Ossolineum – Zakład Narodowy imienia Ossolińskich* [online]. Wrocław, 2017, 13. listopadu 2017 [cit. 2020-05-25]. Dostupné z: *https://ossolineum.pl/index.php/aktualnosci/historia-znio/kalendarium-ossolinskie-okres-1951-1995-r/lata-1817-1953/*

HANKA 1832: HANKA, Václav. Literárnj zprávy: Časopis naukowý Lwowský. *Časopis Českého museum* 6, 1832, č. 1, s. 105–106. Dostupné z: *https://kramerius.nm.cz/uuid/uuid:8cec49f0-72e0-11de-a38d-000d606f5dc6*

Mieczysław Gębarowicz. Strażnik polskich skarbów Ossolineum we Lwowie. *Gazeta Wyborcza* [online]. 2018, 16 marca 2018 [cit. 2020-05-25]. Dostupné z: *https://wyborcza.pl/AkcjeSpecjalne/7,155762,23144917,-mieczyslaw-gebarowicz-straznik-polskich-skarbow-ossolineum.html?disableRedirects=true*

W pilnej sprawie. *Gazeta Lwowska* 107, 1917, č. 1, s. 5. Dostupné z: *https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/37241/edition/31612/content*

REDZIK 2017: REDZIK, Adam. Z dziejów kuratorii ekonomicznej Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie – o pewnym sporze prawnym (czy tylko?). *Galicja. Studia i materiały: czasopismo Instytutu historii Uniwersytetu Rzeszowskiego* [online], 2017, č. 3, s. 43–62 [cit. 2020-05-25]. Dostupné z: *http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-5598dbd9-b570-4205-9d8a-270ca0aa19a4*

Ustawa o fundacji. *Ossolineum – Zakład Narodowy imienia Ossolińskich* [online]. Wrocław, 2017, 1. března 2011 [cit. 2020-05-25]. Dostupné z: *https://ossolineum.pl/index.php/aktualnosci/historia-znio/ustawa-o-fundacji-zaklad-narodowy-im-ossolinskich-dz-u-1995-nr-23-poz-121-oraz-jej-nowelizacje/*

Adam Jaško
Knihovna Národního muzea
oddělení časopisů
Královská obora 56
170 00 Praha 7